

LBRIS

We know
books

călin vlasie

Editor: Călin Vlasie

Tehnoredactare: Adriana Vlădescu

Pregătire de tipar: Marius Badea

Design copertă: Ionuț Broștianu

ȘTIINȚA APROPIERII DE VIITOR
Interviuri
(1987-2017)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VLASIE, CĂLIN

Știința apropierii de viitor : Interviuri (1987-2017) / Călin Vlasie. -

Pitești : Paralela 45, 2017

ISBN 978-973-47-2466-6

821.135.1

Copyright © Editura Paralela 45, 2017, pentru prezenta ediție
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar
conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparalela45.ro | www.cartearomaneasca.ro

Editura Paralela 45

ERDIS
books

moldovean de prin părțile Fălciului. Ultimul frate al tatălui meu s-a stins la 104 ani în urmă cu câțiva ani. Sunt legat prin sânge de Iași și de Moldova cea Mare. Dar înainte de orice Iașul este Weimarul ființei noastre naționale, culturale și literare. Partea universală a istoriei noastre literare o datorăm culturii acestui oraș.

*Revista SCRIPTOR, anul III, nr. 1-2 (25-26),
ianuarie-februarie 2017*

CUPRINS

- Sincronismul mimetic, naiv și izolarea autistă sunt boli ale copilăriei poeziei / 5
- Știința apropierii de viitor / 12
- Editurile formează bunul-gust (I) / 42
- Editurile formează bunul-gust (II) / 54
- Până la 30 de ani ai dreptul să spui că ești genial / 61
- Piața de carte e departe de a fi normală / 80
- După 10 ani / 92
- Douămiștii reprezintă ultima serie a fenomenului optzecist / 95
- Eu am știut încă din vara lui 2007 că în lume s-a declanșat o criză economică dură / 116
- Scriitorul - destin și opțiune / 124
- Un cod de corectă practică editorială pe care să-l respecte toți editorii, și mari și mici, e absolut obligatoriu / 131
- Postmodernismul românesc / 135
- Sintaxa poeticității, singura care este întotdeauna prietenoasă, stimulativă și plină de satisfacție profesională, scapă programelor oficiale actuale / 145
- Despre Cenaclul de Luni / 160
- Puțin a lipsit ca sintagma „Generația '80” să rămână în istorie ca „Generația '77”! / 182
- Ceea ce sunt acum datorez în proporție de 95% anilor de liceu / 226
- La noi, internetul e ca un copac din vremea lui Adam și Eva din care poți culege fructe fără nicio restricție / 231
- România mea e România valorilor / 237
- Cititorul meu ideal / 240
- Editura Paralela 45 la 20 de ani / 242

Generația optzecistă este prima generație normală din toată
literatura noastră postbelică / 244

Editura mi-a schimbat complet modul de gândire și viața / 247

Piața de carte din România / 256

Cum am editat *Paradigme universale* / 264

Reviste literare studențești înainte de 1989 / 266

Abecedarul mi se pare cartea cea mai dificilă -

dacă o învățăm bine, cu restul merge ușor / 272

Cartea Românească e pe Paralela 45! / 277

Mesaj năucitor din Marea Trecere / 284

Mi-ar fi plăcut ca în conștiința comună să se fi reținut sintagma:

„Românul s-a născut povestitor!” / 289

SINCRONISMUL MIMETIC, NAIV ȘI IZOLAREA AUTISTĂ SUNT BOLI ALE COPILĂRIEI POEZIEI

Interviu-anchetă realizat de Gellu Dorian

– *Ce înseamnă pentru Dumneavoastră cultura poetului tânăr? Care sunt caracteristicile culturii poetului tânăr? În sensul culturii poetului tânăr, ce înseamnă Eminescu pentru Dumneavoastră?*

– Un poet fără cultură mă duce cu gândul la acei copii sălbatici sau „lupi” studiați minuțios de psihologia antiineistă.

Poezia nu mai poate fi rezultatul miraculos al vreunei „furii divine”, ci o extraordinară sinteză culturală a unei personalități care se construiește temeinic, cu cerbicie, în timp, prin simultane afirmații și negații axiologice, prin comunicare generoasă și trăire personală cultural-istorică.

În mod aberant, în anii '50, poetul a ajuns în situația de a face *tabula rasa* – și se cunosc bine urmările: deconectarea de la tradiție și falsa „corecție” au întârziat evoluția poeziei noastre.

Poetul cu „intenții”, dar „sălbatic”, incult nu a însemnat niciodată nimic bun în istoria poeziei. Fără o concepție culturală nu poți concretiza constructorul poetic. O cultură

sănătoasă creează o morală sănătoasă, o psihologie sănătoasă și o artă sănătoasă. Gradul de cultură al unui poet se află în raport direct cu gradul de receptare atât a tradiției, cât și a literaturii timpului său.

– *Poeții promoției '80 au revitalizat într-un anumit sens poezia noastră. Sunt ei un exemplu, prin ceea ce fac, de manifestare, în sensul bun al cuvântului, a culturii?*

– Ceea ce inevitabil s-a întâmplat în jurul anilor '80 în poezia noastră, și nu doar în poezie, este comparabil cu ceea ce se petrece în orice literatură „normal dezvoltată”: o evoluție poetică, ale cărei baze se regăsesc în toată poezia română valoroasă, de la „promoțiile” anonime imemorabile, până la ultima „promoție” a anilor '70.

Însă din perspectiva unui spirit cultural (și poetic) schimbat: echilibrat, personal, implicat, participativ și deci istoric și necontemplativ, dezinhibat, natural, firesc, aplicativ (atent mai mult la semnificație), interesat de valorile autentice ale oricărui timp și oricărei culturi, intolerant la orice formă de kitsch...

Generația '80 (nu „promoție”, nu „serie”, nici, eventual, „partidă”) este prima generație postmodernistă, conștientă de fenomenul și poetica postmoderniste.

Dacă azi revendicăm pe unul sau pe altul dintre scriitorii deceniilor trecute, de ce n-am face-o în ideea că există o generație nouă care își are precursorii ei? Și de ce să nu acceptăm că există de fapt o generație autentică românească

postbelică a cărei deschidere maximă o reprezintă Generația '80? Căci, altfel, care să fie explicația că opinii literare din ce în ce mai numeroase încearcă reevaluări ale poeziilor și scriitorilor din ultimele decenii prin grila... postmodernistă (vezi *Caiete critice*, nr. 1-2/1986)?

– *Considerați că influențele de-aiurea, luate din traduceri sau direct din originale, contribuie în mod fericit la dezvoltarea (îmbogățirea) specificului național al poeziei noastre? Sunt ele un semn de „universalizare” sau un semn de sincronizare?*

– Influențele în poezie au fost întotdeauna o problemă de cultură, în toate epocile și în toate literaturile. Poezia este generată de un anumit psihism, să-i zicem, specific individual. Poezia permite doar acele influențe, de pretutindeni, care pot amplifica, particulariza, complexifica poetic acel psihism generator și energizant, fuziune de individual, național și universal.

Dacă nu ar funcționa acest principiu, aparent simplu, cantitatea influențelor ar sufoca sistemul care primește influențele, l-ar falsifica, l-ar transforma într-o joacă de forme și retorică parazită, adică în frișcă de cuvinte. De aceea, sincronismul îmi pare a fi un fenomen spiritual natural și nu impus de împrejurări și formal. Sunt de părere că în culturile evoluat, cum este și cultura noastră, ideile literare noi se nasc simultan în zone diferite ale lumii și atunci sincronismul devine o tautologie, căci trebuie să ne sincronizăm cu noi înșine!

LIBRĂRIE

În alt sens, a fi sincronizat nu înseamnă automat că ești și valoros; împrumutând necritic, grosier, procedee, tehnici, limbaj ultrasincronizat, nu ajungi cu poezia („universală”) decât până la marginea Bucureștilor. Sincronismul mimetic, naiv și izolarea autistă sunt boli ale copilăriei poeziei (și literaturii). Aceste simptome sunt specifice începuturilor. O literatură matură procedează, prin elaborări complicate, în mod asemănător industriei chimice. Aceeași psihologie poetică se aplică și poetului. Nu se spune doar că ontogeneza repetă filogeneza?

— Care sunt șansele de acces la cultură ale unui poet fără Biblioteca Academiei și alte biblioteci importante la îndemână?

— Un „poet” care nu citește de teamă că și-ar pierde inspirația și s-ar putea lăsa „influențat” de respectiva lectură... nefastă..., un astfel de „poet” nu mă interesează și, tipologic, e un exemplu de greșită înțelegere a fenomenului de influență literară, iar valoric e inexistent; cum și un „poet” care, neglijându-și efortul de sinteză și meditație și situându-se paralel cu propriile tendințe individuale, este mai mult avid de ultimele cancanuri poetice și teoretice (subiectivitate subordonată reclusiunii formale). Acesta din urmă va deplânge cel mai zgomotos absența Bibliotecii Academiei de pe strada sau din cătunul său.

Generația '80 este poate cea mai puțin omogenă din punct de vedere geografic; poeții importanți ai săi, cu puține excepții, nu domiciliază în București. Aceștia nu se plâng,

din câte știu, că nu au acces la informație și cultură. Acest tip de jelet e un privilegiu al cusurghiilor, snobilor și veleitarilor.

— Când intervine conștiința propriei valori în desăvârșirea personalității tânărului poet? Ce factori externi de voința lui îl ajută? Delimitați, în acest sens, formele de manifestare ale poetului tânăr.

— Sigur, ideal ar fi ca între valoarea reală a poeziei și conștiința propriei valori să existe o identitate. Practic, lucrurile stau tocmai pe dos, nu de puține ori. Am cunoscut „poeți” cu o gălăgioasă și jenantă conștiință a propriei valori, dar în fond rudimentari, cum am cunoscut poeți adevărați cu o conștiință a propriei valori contradictorie: când prea încrezători, când prea neîncrezători în propria valoare.

Tocmai prin aceste perpetue oscilații între valoare și nonvaloare se realizează echilibrul pe care îl numim conștiința propriei valori – care nu este o stare, ci un dinamism, așa cum nici poezia nu e o stare, ci tot un dinamism. De aceea cred că aparent vaga conștiință a propriei valori apare chiar din clipa în care ai scris prima poezie și ești conștient că ai scris o poezie.

Factori externi? Da, există și astfel de factori, dar numai în fuziune cu cei interni (particularitățile individuale), să-i numim cu un singur cuvânt, e adevărat, foarte vechi, dar încă operant: viața, viața care intră sub incidența propriei mele vieți.

— Cultura poetului, poezia și critica literară sunt fenomene culturale vii și nu văd de ce nu s-ar interrelaționa permanent.

În adolescență, *Istoria literaturii* a lui G. Călinescu a fost ghidul meu sacru și tot atunci, licean, prin 1971-1972, citeam rubrica lui N. Manolescu din *România literară* – articolele domniei sale erau de asemenea un bun ghid. Îmi închipuiam, naiv, că autorul, a cărui autoritate o simțeam copleșitoare, e trecut de 60 de ani; în 3 martie 1977, la prima întâlnire a Cenaclului de Luni, am rămas stupefiat văzând că „bătrânul” din mintea mea avea în realitate doar 38 de ani. Am rememorat această mică întâmplare pentru a arăta că sentimentul autorității critice este securizant și deosebit de necesar pentru începători.

Dar și acum urmăresc cu interes și bucurie nereținută articole și cărți de critică literară. Nu dăunează cu nimic culturii mele „formate”! Cultura poetului, nu doar a celui tânăr, este în fond o chestiune de educație permanentă, de permanent examen intelectual față de propria lui poezie. Poetul având o psihologie dinamică nu înțelege de ce tocmai cultura lui trebuie să fie un sistem fix, autosuficient, impermeabil, izolat. Chiar și o critică extremistă, anatemizantă, „cacealmistă” (ca să folosesc un „concept” la modă) contribuie la formarea culturii poetului; nu este cultura poetului o sistematizare critică?

Mai toți poeții (dar și prozatorii) ultimei generații literare au așteptat ani prețioși pentru a-și vedea tipărită prima carte. Din punctul meu de vedere, această așteptare (streasantă, aproape insuportabilă) a fost o șansă: mi-a creat posibilitatea rară de a-mi lucra de zeci de ori structura și conținutul cărții – altfel poate prima carte aș fi regretat-o cândva. Cu toate acestea, așteptarea nu este o caracteristică a generației ultime. Vreme de mai bine de 10 ani, cenaclurile și întâlnirile literare au reprezentat modul specific de manifestare (nu doar din reflex de așteptare!), adevărate „școli de poezie și literatură” în aer liber, unde a citi, a teoretiza, a comunica au fost echivalentul tiparului. Poeții anilor '60 și-au avut deviza lor: „Anul și cartea!”, ceea ce ține de o anumită estetică pe care azi (acest „azi” datând de când mă știu poet) nu o pot accepta: o estetică preocupată mai mult de latura formală a poeziei și literaturii. Eu cred dimpotrivă că o carte este un spirit care se construiește și care se exprimă într-o anumită formă poetică, nu o formă care se construiește prin subordonarea unui anumit spirit! Aceasta este diferența fundamentală dintre poezia mea și poezia epocii anterioare. Cenaclul literar mi-a creat posibilitatea de a dezvolta, în ani, această observație.

(*Ateneu* nr. 9/1987, suplimentul „Caiete botoșănene”)

ȘTIINȚA APROPIERII DE VIITOR

Interviu realizat de Dora Pavel

Edituri care propun o direcție culturală

— *Dragă Călin Vlasie, în opinia mea, simplificând, în momentul de față patronii de carte de la noi s-ar reduce la două prototipuri: cel reprezentat de Gabriel Liiceanu și cel numit Călin Vlasie. Primul ar fi varianta aristocrată, inaccesibilă, occidentală, al doilea, adică tu, la fel de norocos în afaceri, dar reprezentând fațeta mai populară, ușor abordabilă, generoasă, accesibilă. Îți asumi încadrarea în această tipologie?*

— Eu n-aș vedea tipologia așa. Ceea ce a făcut Gabriel Liiceanu este un lucru unic în România editorială, în sensul că el a beneficiat din start de o editură căreia nu i s-a schimbat decât titlul. Practic, el a beneficiat de toată logistica acestei edituri, noroc pe care nici eu, nici marea majoritate a editorilor nu l-am avut. Pentru că cele mai importante edituri, în momentul actual, în România, sunt edituri care nu au mai funcționat înainte de '89. Editura Politică însă a funcționat până în '89, așa încât a fost un lucru ceva mai simplu să schimbi firma, să pleci cu o bază logistică la un

drum greu, decât să vii cu o strategie editorială. Eu nu m-aș încadra deloc în acest tip de clasificare, pe care nici n-o găsesc cea mai potrivită. Cred că în România, în momentul actual, sunt cel puțin trei tipuri de editori. Este, mai întâi, editorul care face acest lucru din conștiință profesională, culturală, și-l face pentru că-și dă seama că această activitate editorială este o alternativă intelectuală la propria lui construcție intelectuală. În această categorie îi putem numi și pe Liiceanu și pe Călin Vlasie, în general scriitori sau oameni de cultură care au mai lucrat înainte, care au scris cărți, care s-au dedicat profesiei.

— *Am precizat că am simplificat enorm și, de altfel, vorbeam din unghiul accesibilității.*

— O să revenim, e interesant ce ai spus, dar mai sunt și alte nuanțe, după părerea mea. O a doua categorie este cea a editorilor care nu au avut nimic comun cu activitatea editorială, nu au fost înainte nici scriitori, nici măcar ziaristi ocazionali, devenind editori peste noapte, conform unui raționament simplu: dacă nu merge prea bine vânzarea de cârnați, de obiecte de uz casnic, de mărfuri etc., hai să m-apuc de o editură, că am auzit eu că ar merge cu cărțile foarte bine. Asta este o categorie foarte largă și aici au reușit cei care au știut să-și angajeze consilieri specializați. Sunt multe edituri în situația asta, unele chiar notabile. O a treia categorie de editori în România este cea a editorului care a prestat acest lucru și înainte de '89, și a continuat și după

’89, dar într-un sistem tot socialist, cu așteptare de subvenție. Din 100 de cărți, 99 sunt subvenționate. Acest editor nu a făcut nici un efort de manageriat, pentru a-și crea o bază, pentru că el a avut baza. Pentru mine, de exemplu, cel mai dificil a fost, în primii ani, să-mi pot cumpăra un calculator, un birou, să am un sediu, lucru pe care ei le aveau deja și, astfel, le era mult mai simplu.

Așadar, ar fi trei mari categorii, dintr-un punct de vedere. Cât despre faptul că Liiceanu ar părea mai aristocrat...

— *Cărțile Editurii Humanitas sunt mai scumpe și mai aspectuoase, pe de altă parte la Humanitas nu are acces orice scriitor.*

— Aici, ai atins un alt aspect. Faptul că editura lui Liiceanu pare mai aristocrată și Paralela 45 mai populară sunt chestiuni care țin de strategie, pur și simplu. Humanitas a mers pe ideea unei cărți scumpe, accesibile unui public restrâns, cu tiraje mici, pentru că tirajele mici produc prețuri mari per exemplar. Este o strategie pe care Humanitas o are de ani de zile. Doar că aici eu aș avea o nelămurire: Humanitas a beneficiat de foarte multe copyright-uri, în special pe carte de filosofie, pe carte cerută în mediile universitare. Or, aici e contradicția: îi propui studentului o carte foarte scumpă, când se știe foarte bine că studentul nu are foarte mulți bani. Deci, strategia Humanitasului este că produce puțin, la prețuri mari, iar câștigurile sunt destul de mari.

O a doua strategie este una mai populară, cum bine ai remarcat. Se tipăresc foarte multe titluri, în tiraje foarte mari, însă cu prețuri foarte mici, așa încât cartea respectivă să fie accesibilă ca preț și să ajungă la orice student, la orice elev. Este o strategie pe care eu am îmbrățișat-o de la primele cărți și prin care am fost avantajat în timp. Am fost avantajat și prin faptul că, după doi ani de la înființarea editurii, cum-părând propria tipografie, prețurile editoriale au scăzut, nemaifiind obligat să plătesc și profit pentru producția tipografică. Acest profit l-am inclus într-unul singur: în prețul de librărie. Așadar, nu am aplicat două tipuri de profituri: unul pe producția cărții, a mărfii ca atare, și altul pe producția editorială. Humanitas-ul nu a beneficiat de acest avantaj, nici acum n-o face, și nu e singura editură. Acestea sunt strategii. Important este ca editurile să aibă conștiința că fac cultură în adevăratul sens al cuvântului, că fac direcție culturală la un moment dat. Iar Humanitas-ul este o editură care a propus și propune o direcție culturală, ceea ce înseamnă foarte mult.

— *Ceea ce face, foarte vizibil, și Paralela 45.*

— Mulțumesc. Deși domeniul nostru este altul decât cel pe care l-a ales Humanitas-ul. Nu sunt multe edituri care produc direcții culturale. Există edituri care au profituri foarte mari, dar cărora le lipsește acest atu, fapt, de altfel, cunoscut de către cititorii avizați.

– *Care a fost momentul în care ți-ai conștientizat vocația de editor?*

– Povestea este mai lungă și are hazul ei. Eu am lucrat foarte mulți ani, respectiv din 1978, de când am terminat facultatea, până în martie '90, ca psiholog, întâi, ca defectolog, apoi, ca logoped, dar ca psiholog, în general, și chiar în ultimii nouă ani, până în '90, ca psiholog clinician. Asta era profesia mea, o iubeam foarte mult, eram un bun profesionist și, imediat după evenimentele din '89, mi-am dat seama că aș putea să fac ceea ce nu putusem să fac atâția ani dintr-un motiv simplu. Aveam senzația, pe atunci, că dacă o să intru în presa literară sau la o editură, trebuie să intru în partid (eu nu eram membru de partid), că trebuie să fac niște compromisuri pe care nu le-aș fi acceptat și, ca atare, am preferat să rămân cu profesia mea de psiholog. Iar după '90, am încercat să fac și ceea ce eu, în sinea meu, consideram că-mi lipsește și că aș putea să fac. Pentru că aveam în cap un model al scriitorului complet, mă gândeam la Eminescu, de pildă, care a putut să fie un scriitor complet. Și nu numai Eminescu. Pentru că tot ce s-a întâmplat până în anii '47 în literatura română, când scriitorul putea să fie un scriitor complet, a fost un lucru absolut normal.

– *Dar când ai știut cu exactitate că ai reușit și nu vei mai da înapoi?*

– A fost în 1991, când, preluând direcția revistei „Calende” și neavând subvenții de stat – revista era autofinanțată –, a trebuit să fac rost de bani. Dar nu în detrimentul conținutului revistei. În '92, la Salonul de carte de la Cluj, revista a luat premiul pentru cea mai bună revistă a țării. Astfel încât, văzând că am posibilitatea să pun la punct aspectul financiar, mi-am dat seama că aș putea continua. Tot atunci au apărut și primele cărți, pe care le-am tipărit la Editura Calende, înființată în acel an.

– *Fiind psiholog de formație și autorul unui eseu intitulat Poezie și psihic, ai putea delimita implicațiile componente psihologice, de data asta în munca de editare? Când văd rafturile librăriilor invadate de cărțile Editurii Paralela 45 ca de hățișul iederii, mă întreb dacă această revărsare de generozitate nu este cumva reversul, actul compensatoriu, al vreunei vechi și profunde frustrări.*

– Văd că vrei cu tot dinadinsul să psihanalizăm. Cred că lucrurile sunt mai simple decât par. Nu am avut de la început proiecția asta – vizibilă acum pentru toată lumea –, că editura va avea foarte multe colecții, că apar 200 de titluri pe an, că sunt sute de mii de exemplare care apar pe an.

– *Și încă se extinde, aveți și titluri în afara colecțiilor.*

– Și încă se extinde. Există și filiale create, acum sunt chiar în legătură cu străinătatea ș.a.m.d. Nu gândeam asta. Eu am mers psihologic. Psihologia înseamnă organizare, în